

**ПРАВНОИСТОРИЧЕСКИ ГЕНЕЗИС НА ОПИТИТЕ ЗА ПРИЕМАНЕТО НА
ОБЩНОСТНА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ НА СТРУКТУРАТА НА АКЦИОНЕРНИТЕ
ДРУЖЕСТВА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ***Асен Воденичаров***LEGAL AND HISTORICAL GENESIS OF THE ATTEMPTS TO ADOPT A COMMUNITY
REGULATION ON THE STRUCTURE OF THE PUBLIC LIMITED LIABILITY
COMPANIES IN THE EUROPEAN UNION***Asen Vodenicharov*

Abstract: *The establishment of a comprehensive and fundamental regulation on the structure of the public limited liability companies in the Member States started with the adoption in 1972 of a proposal for a fifth Directive to coordinate the safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, as regards to the structure of the public limited liability companies and the powers and obligations of their organs. The article examines four stages of the rulemaking process by analyzing in detail the subject content of each of them. The Commission withdrew its proposal in 2001, however, because the required unanimity of the Member States was not achieved. At present, such an act in the secondary legislation of the European Union is still not adopted.*

Key words: *public limited liability companies, structure, governing bodies, rights of the governing bodies, relations between governing bodies.*

1. Юридическата уредба на структурата на органите за управление на акционерните дружества в държавите членки на Европейския съюз, както и на каталога на техните права и задължения са предмет на продължително обсъждане в европейските институции. Общностна база за нормативната конструкция на системата на управление на търговските дружества е чл. 44, ал. 2, б. ”ж” (предишен чл. 52; чл. 54 на Договора от Рим) от Договора за създаване на Европейската общност, посочващ, че Съветът и Комисията осъществяват функциите си и „чрез координи-

рането до необходимата степен на гаранциите, които се изискват от държавите членки за защита на интересите на членовете и други, на дружествата или фирмите по смисъла на чл. 48, ал. 2, с цел уеднаквяване на тези гаранции в рамките на Общността”¹. Усилията са насочени към хармонизиране на законодателството на държавите членки в областта на акционерните дружества, което притежава съществени юридически различия². Приемането на общностни актове създава необходимата юридическа среда за съответните нормативни актове в отделните страни³.

¹ Traité instituant la Communauté Européenne, art. 44, paragraphe 3, 2 g. ((initialement Traité de Rome, art. 54, paragraphe 3, 2, g).

² **Вoucourechliev, J.**, Les voies de l’Europe des sociétés, JCP E, 1996, № I, 560 p.

³ **Стефанов, Г.** Търговско дружествено право, Велико Търново: Абагар, 2014, с. 13-21; **Голева, П.**, Търговско право. Обща част. Търговци., С.: Апис, 2014, с. 589-627; **Luby, M.**, Droit communautaire, Traité Joly Société, CD-Rom Joly 1998-2, spéc. n° 36 et s ; **Mousoulas, S.**, La contribution des directives européennes sur le droit des sociétés à l’évolution du droit français des sociétés commerciales, th. Paris X, 1988, p. 290 ; **Moguen-Tuersel, M.**, Firm strategies and public policy in Integrated Europe (1950-1980). Confrontation and learning of economic actors. Lang, 2007, 396 p.

Израз на тези усилия е приемането на Първа директива на Съвета от 9 март 1968 г. за съгласуване на гаранциите, които държавите членки изискват от дружествата по смисъла на член 58, втора алинея от Договора, за защита на интересите на съдружниците и на трети лица, с цел тези гаранции да станат равностойни на цялата територия на Общността⁴. Тя формира нов режим на акционерните дружества⁵. Съдът на Европейските общности приема редица решения във връзка с нейното приложение⁶. За последен път тя се изменя с Директива 2009/101/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. за координиране на гаранциите, които държавите членки изискват от дружествата по смисъла на член 48, втора алинея от Договора, за защита на интересите на членовете и на трети лица с цел тези гаранции да станат равностойни⁷.

Отделни въпроси, свързани с управлението на дружествата, са предмет на уредба и във Втората директива на Съвета от 13 декември 1976 г. за съгласуване на гаранциите, които се изискват в държавите членки за дружествата по смисъла на член 58, втора алинея от Договора, за защита

на интересите както на съдружниците, така и на трети лица по отношение учредяването на акционерни дружества и поддържането и изменението на техния капитал с цел тези гаранции да станат равностойни⁸. Транспонирането на общностния акт в националните законодателства на държавите членки съдейства за хармонизиране в определена степен на правната регламентация за управлението на корпоративните образувания от разглеждания тип⁹.

2. Начало на формирането на разгърната и в определена степен цялостно юридическа уредба на правния статут на управленските органи на акционерните дружества се поставя с приемането на 27 септември 1972 г. на предложението на Комисията до Съвета на Европейските общности за приемането на Пета директива за съгласуване на гаранциите, които се изискват в държавите членки за дружествата по смисъла на член 58, втора алинея от Договора за създаването на Европейската икономическа общност, за защита на интересите на съдружниците и на трети лица, които засягат структурата на акционерните дружества, както и правата и задълженията на техните органи¹⁰.

⁴ Première directive 68/151/CEE du Conseil, du 9 mars 1968, tendant à coordonner, pour les rendre équivalentes, les garanties qui sont exigées, dans les États membres, des sociétés au sens de l'article 58 deuxième alinéa du traité, pour protéger les intérêts tant des associés que des tiers, OJ L 65, 14.3.1968, p. 8–12.

⁵ **Saintourens, B.**, Les causes de nullité des sociétés : l'impact de la 1ère directive CEE de 1968 sur les sociétés, interprétée par la Cour de justice des Communautés européennes», Bull. Joly 1991, p. 23, § 41 ; Leclerc, F., Que reste-t-il des nullités de sociétés en droit français après l'arrêt Marleasing (CJCE 13/11/1990) ?, RJ com. 1992, p. 32.

⁶ Arrêt de la Cour (sixième chambre) du 16 décembre 1997. Coöperatieve Rabobank "Vecht en Plassengebied" BA contre Erik Aarnoud Minderhoud. Demande de décision préjudicielle: Hoge Raad - Pays-Bas. Affaire C-104/96. European Court Reports 1997, I-07211.

⁷ Directive 2009/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 16 septembre 2009 tendant à coordonner, pour les rendre équivalentes, les garanties qui sont exigées, dans les États membres, des sociétés au sens de l'article 48, deuxième alinéa, du traité, pour protéger les intérêts tant des associés que des tiers, JO L 258 du 1.10.2009, p. 11–19.

⁸ **Second Council Directive 77/91/EEC of 13 December 1976 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, in respect of the formation of public limited liability companies and the maintenance and alteration of their capital, with a view to making such safeguards equivalent**, *Official Journal, L 026, 31/01/1977, p. 1 – 13.*

⁹ За хармонизирането на законодателството на нашата страна с това на другите държави членки и реализацията на регламентите и директивите на Съюза вж. – **Бобатинов, М., Калайджиев, А.** Коментар на Търговския закон, С., 1998; **Герджиков, О.** Коментар на Търговския закон, книга трета, С., 1998; **Герджиков, О., А. Калайджиев, Т. Бузева, А. Кацарски, К. Касабова, В. Попова.** Новите положения в търговското право. С., 2000; **Григоров, Г.** Несъстоятелност, С, 2017; **Калайджиев, А., П. Голева, М. Марков, Н. Маданска.** Коментар на промените в Търговския закон. С., 2003; **Калайджиев, А.** Преобразуване на търговски дружества, С., 2005; **Голева, П.** цит. съч.; **Голева П.** Правна защита на акционерите, С., 1994; **Голева, П.** Правен режим на акционерните дружества, С., 1992; **Стефанов, Г.** Европейско дружествено право, Велико Търново, Абагар, 2011; **Стефанов, Г.** Търговско дружествено право, Велико Търново, 2014; **Стойчев, К.** Търговски дружества на капитала. Мениджмънт и неговата правна регламентация, С., 1992 и др.

¹⁰ *Proposal for a fifth Directive to coordinate the safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of*

Задълбоченото проучването на нормотворческата процедура показва, нейното пролонгирано развитие. С оглед на това, че тя е първи опит за създаване на общностно ниво на юридическа регламентация на структурата на акционерните дружества и за по-голяма яснота, представяме нейната хронограма:

✓ 27 септември 1972 г. – Комисията приема предложението и го изпраща за задължителното съгласуване с Европейския икономически и социален комитет¹¹.

✓ 9 октомври 1972 г. – Предложението се изпраща на Съвета.

✓ 29 май 1974 г. – Европейският икономически и социален комитет приема своето становище¹², с което одобрява по принцип предложението, и дава редица бележки.

✓ 26 април 1979 г. – Доклад на парламентарната комисия за първо четене¹³.

✓ 25 ноември 1981 г. – Нов доклад на парламентарната комисия за първо четене.

✓ 11 май 1982 г. – Европейският парламент приема становище по направения доклад¹⁴. Докладът на парламентарната комисия се приема с редица препоръки.

✓ 11 май 1982 г. – Комисията приема своя позиция по направените от Европейския парламент бележки при първо четене.

✓ 28 юли 1983 г. – Изменението и допълнение предложение се приема от Комисията¹⁵.

✓ 19 август 1983 г. – Комисията изпраща на Съвета измененото предложение.

✓ 26 август 1983 г. – Комисията изпраща на Европейския парламент измененото предложение.

✓ 13 декември 1990 г. – Комисията приема измененото и допълнено предложение в съответствие с направените препоръки¹⁶.

✓ 20 декември 1990 г. – Комисията изпраща измененото и допълнено предложение на Съвета.

✓ 6 януари 1991 г. – Комисията изпраща измененото и допълнено предложение на Европейския парламент

✓ 3 юли 1991 г. – Европейският икономически и социален комитет приема становището си по измененото и допълнено предложение с формулирани от него препоръки¹⁷.

✓ 10 юли 1991 г. – Европейският парламент одобрява предложението с редица препоръки¹⁸.

✓ 20 ноември 1991 г. – Комисията приема измененото предложение¹⁹.

Article 58 of the Treaty, as regards the structure of public limited-liability companies and the powers and obligations of their organs. COM (72) 887 final, 27 September 1972. Bulletin of the European Communities Supplement 10/72, JO C 131 du 13.12.1972, p. 49-61.

¹¹ *Traité instituant la communauté économique européenne, deuxième partie – Les fondements de la communauté, titre III – La libre circulation des personnes, des services et des capitaux, chapitre 2: le droit d'établissement, art. 54.*

¹² *Avis du Comité économique et social sur la « proposition d'une cinquième directive tendant à coordonner les garanties qui sont exigées dans les États membres, des sociétés, au sens de l'article 58 paragraphe 2 du traité, pour protéger les intérêts tant des associés que des tiers, en ce qui concerne la structure des sociétés anonymes ainsi que les pouvoirs et obligations de leurs organes, JO C 109 du 19.09.1974, p. 9-15.*

¹³ *Rapport de la commission parlementaire en première lecture, PE/75375/JUR/FIN.*

¹⁴ *Résolution portant avis du Parlement européen sur la proposition de la commission des communautés européennes au conseil relative à une cinquième directive tendant à coordonner les garanties qui sont exigées dans les États membres, des sociétés, au sens de l'article 58 paragraphe 2 du Traité CEE, pour protéger les intérêts tant des associés que des tiers en ce qui concerne la structure des sociétés anonymes ainsi que les pouvoirs et obligations de leurs organes, JO C 149 du 14.6.1982, p. 44 – 51.*

¹⁵ *Adoption par la Commission de la proposition modifiée, COM/1983/185/final.*

¹⁶ *Adoption par la Commission de la proposition modifiée, COM/1990/629/final.*

¹⁷ *Avis du Comité économique et social sur la deuxième modification à la proposition de cinquième directive du Conseil fondée sur l'article 54 du Traité CEE concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes, JO C 269 du 14.10.1991, p. 48–52.*

¹⁸ *Résolution législative portant avis du Parlement européen sur la proposition de la Commission au Conseil relative à une deuxième modification à la proposition de cinquième directive du Conseil fondée sur l'article 54 du traité CEE concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes (Procédure de coopération: première lecture), JO C 240 du 16.9.1991, p. 105.*

¹⁹ **Troisième modification à la proposition de cinquième directive du Conseil fondée sur l'article 54 du traité CEE concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes (présentée par la Commission en vertu de l'article 149, paragraphe 3 du traité CEE), COM/1991/0372 final – SYN 1991/0003.**

✓ 20 ноември 1991 г. – Комисията изпраща на Съвета измененото предложение.

✓ 02 декември 1991 г. – Комисията изпраща на Европейския парламент измененото предложение.

✓ 10 ноември 1993 г. – Комисията променя правнонормативната основа на предложението²⁰.

✓ 01 май 1999 г. – Комисията отново променя правнонормативната основа на предложението²¹.

✓ 27 октомври 1999 г. – Европейският парламент приема становище за първо четене в което се правят редица препоръки.

✓ 11 декември 2001 г. – Комисията оттегля предложението си за Пета директива²².

По този начин се поставя на вниманието на Европейските институции предложението за приемането на специален акт, регулиращ на общностно равнище управленския процес в акционерните дружества в държавите членки. Впоследствие предложението се променя през 1980, 1983, 1990 и 1991 г.²³

3. Последователно ще разгледаме предметното съдържание на отделните етапи в развитие на предлагания акт на вторичното законодателство на Съюза.

Изготвяният вариант на предложението за Пета директива обхваща ограничен сегмент от търговските дружества в страните членки, които са уредени във формата на: *société anonyme /de naamloze vennootschap* – Белгия; *Aktiengesellschaft* – Германия; *societa per azioni* – Италия; *société anonyme* – Люксембург; *de naamloze vennootschap* – Нидерландия и *société anonyme* – Франция.

Предложението предвижда три органа в структурата на акционерните дружества (гл. първа, чл.2, ал.1). Освен общото събрание на акционерите се установяват други два органа – упра-

вителен съвет, който осъществява управлението и представлява дружеството, и надзорен съвет, на когото е възложен контролът върху дейността на управителния съвет. По този начин то извежда на преден план дуалистичния модел на управление на акционерните дружества. Тази структура е утвърдена в Германия²⁴. Тя намира приложение и в Австрия, Швейцария др. Предвижданата схема на управление се посреща с неодобрение от други държави членки. В тях в резултат на правни, икономически и политически традиции са се установили други подходи в управлението на акционерните дружества. Налице е едно ограничаване на правата на отделните държави и стопанските единици в тях да избират форма на управление на разглежданите корпоративно образувания. Става въпрос за модел на структура, който е доказал своята приложимост. Такива държави са Великобритания, Гърция, Испания, Португалия и др. Те изтъкват при обсъжданията на предложената Директива, че тя представлява своеобразно нарушение на чл. 44, ал. 2, т. „ж“ на действащия в този момент Договор за създаване на Европейската икономическа общност.

4. Първото предложение за изменение и допълнение на разглеждания проект за Пета директива се прави от Комисията до Съвета на 19 август 1983 г.²⁵ То е съобразено с бележките на Европейския парламент, свързани с необходимостта от установяването на по-гъвкава система за управление на акционерните дружества²⁶. В него е отразено и становището на Европейския икономически и социален комитет във връзка с отговорността на членовете на органите за управление и участието на заетите лица в управлението на дружеството²⁷. Предложението е изготвено при наличието на сравнително по-широка общностна правнонормативна база на юридическия статус на акционерните дружества. Тя обхваща

²⁰ Relève des propositions pendantes devant le Conseil ai 31 octobre 1993 pour lesquelles l'entrée en vigueur du Traite sur l'Union européenne entraine un changement de base juridique et/ou de procédure, COM/93/570 final.

²¹ SEC/1999/581 final.

²² **Communication de la Commission - Retrait des propositions de la Commission qui ne revêtent plus un caractère d'actualité**, JO C 5 du 09.01.2004, COM/2001/0763 final.

²³ **Schwarz, G.** Europäisches Gesellschaftsrecht, Ein Handbuch für Wissenschaft und Praxis, Baden-Baden (Nomos), 2000, p. 445, №709.

²⁴ Aktiengesetz - Vierter Teil. Verfassung der Aktiengesellschaft. Abschnitt Vorstand-§ 76-94.

²⁵ Proposition modifiée d'une cinquième directive fondée sur l'article 54, paragraphe 3, point g) du traite concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes. JO C 240 du 09.09.1983, p. 2. (по-нататък : Proposition modifiée d'une cinquième directive).

²⁶ Avis du Parlement européen, JO N° 149 du 14.06.1982, p. 1

²⁷ Avis du Comité économique et social, JO C 109 du 19.09.1974, p. 9.

посочената по-горе Първа директива на Съвета от 9 март 1968 г. за съгласуване на гаранциите, които държавите членки изискват от дружествата по смисъла на член 58, втора алинея от Договора за защита на интересите на съдружниците и на трети лица, с цел тези гаранции да станат равностойни на цялата територия на Общността²⁸; Втора директива на Съвета от 13 декември 1976 г. за съгласуване на гаранциите, които се изискват в държавите членки за дружествата по смисъла на член 58, втора алинея от Договора за защита на интересите както на съдружниците, така и на трети лица по отношение учредяването на акционерни дружества и поддържането и изменението на техния капитал с цел тези гаранции да станат равностойни (77/91/ЕИО)²⁹; Четвърта директива на Съвета от 25 юли 1978 г., приета на основание член 54, параграф 3, буква ж) от Договора относно годишните счетоводни отчети на някои видове дружества (78/660/ЕИО)³⁰ и Седма директива на Съвета от 13 юни 1983 г., приета на основание член 54, параграф 3, буква ж) от Договора относно консолидираните счетоводни отчети (83/349/ЕИО)³¹.

Предложението има по-широк обхват, като се отнася до корпоративни образувания от новоприети държави членки: *la société anonyme / de naamloze vennootschap* – Белгия; *public companies limited by shares, public companies limited by guarantee having a share capital* – Великобритания; *die Aktiengesellschaft* – Германия; *ανώνυμη εταιρία* – Гърция; *aktieselskaber* – Дания; *public companies limited by shares / public companies limited by guarantee having a share capital* – Ирландия; *società per azioni* – Италия; *la société anonyme* – Люксембург; *de naamloze vennootschap* – Нидерландия и *la société anonyme* – Франция. В предлагания акт се предвижда възможност държавите членки да не прилагат разпоредбите му по отношение на коо-

перативните организации, макар и учредени в една от посочените форми на стопанско сдружаване съгласно националното законодателство на съответната страни.

Анализирането предложение в чл. 2, ал. 1 на раздел II изрично посочва, че държавите членки уреждат структурата на дружествата съобразно двустепенната система – ръководен орган и надзорен орган. Особено съществен е новият момент в представения акт. Той предвижда юридическа възможност дружествата сами да изберат при своето учредяване коя от двете системи на управление да използват – едностепенната система (единствено управителен орган) или двустепенната система.

Последователно в предложението се урежда юридическото положение на предвижданите органи. Раздел трети е посветен на двустепенната система. Първата му секция регламентира конституирането и компетентността на ръководния и на надзорния съвет (раздел III, чл. 3 – 21). Посочва се, че членовете на ръководния орган се назначават от надзорния съвет. Налице е хипотезата, при която численият и персонален състав на първия ръководен орган може да се определи в устава на дружеството. В случаите, когато той е съставен от няколко членове, надзорният съвет определя един от тях да отговаря за човешките ресурси в дружеството и за връзките, свързани с трудовия процес (*relation de travail*). Това изискване подчертава голямото значение, което отдава Комисията на управлението на персонала и на управлението на човешките ресурси. Става въпрос за определяне на стратегията, правилата и тактическите подходи за формирането на ефективна, плодотворна и хармонична микро-среда за осъществяването на трудовите функции в дружеството, както и реализирането на ефективно

²⁸ Première directive 68/151/CEE du Conseil, du 9 mars 1968, tendant à coordonner, pour les rendre équivalentes, les garanties qui sont exigées, dans les États membres, des sociétés au sens de l'article 58 deuxième alinéa du traité, pour protéger les intérêts tant des associés que des tiers, OJ L 65, 14.03.1968, p. 8–12.

²⁹ Deuxième directive 77/91/CEE du Conseil, du 13 décembre 1976, tendant à coordonner pour les rendre équivalentes les garanties qui sont exigées dans les États membres des sociétés au sens de l'article 58 deuxième alinéa du traité, en vue de la protection des intérêts tant des associés que des tiers, en ce qui concerne la constitution de la société anonyme ainsi que le maintien et les modifications de son capital, JO L 026 du 31.01.1977, p. 0001-0013.

³⁰ Deuxième directive 77/91/CEE du Conseil, du 13 décembre 1976, tendant à coordonner pour les rendre équivalentes les garanties qui sont exigées dans les États membres des sociétés au sens de l'article 58 deuxième alinéa du traité, en vue de la protection des intérêts tant des associés que des tiers, en ce qui concerne la constitution de la société anonyme ainsi que le maintien et les modifications de son capital, JO L 026 du 31.01.1977, p. 0001-0013.

³¹ Septième directive 83/349/CEE du Conseil du 13 juin 1983 fondée sur l'article 54 paragraphe 3 point g) du traité, concernant les comptes consolidés (83/349/CEE), JO L 193 du 18.07.1983 p. 0001 – 0017.

сътрудничество и взаимодействие с другите стопански субекти, държавни органи и сдружения с нестопанска цел. Този член на органа не може да бъде определен или освободен от функциите си без съгласието на повече от половината от членовете на надзорния съвет, представители от заетите лица в дружеството.

Членове на ръководния орган могат да бъдат избрани само физически лица. В случаите, когато националните законодателства на държавите членки предвиждат възможност членове на надзорния съвет да бъдат юридически лица, те следва да определят един свой постоянен представител, който ще притежава същия статут и задължения, както другите персонално избрани членове, без да се засяга отговорността на юридическото лице, което представлява³².

Правен акцент се поставя на регламентацията на участието на заетите лица в управлението на дружеството. В случаите, когато работниците и служителите участват в номинирането на членовете на надзорния съвет съгласно правилата в директивата или тяхното участие е организирано по пътя на едно представителство, реализирано също при изискванията на директивата, както и при системите, установени в колективните трудови договори, държавите членки следва да съблюдават следните принципи³³:

а) членове на надзорните органи, излъчени при възприетата система за участие на заетите лица в управлението, както и представителите на работниците и служителите определят: при приетата система на представителство се избират по системите за пропорционално представителство при гарантиране защитата на малцинството;

б) на всички работници и служители се осигури възможността да участват в изборите;

в) изборът е с тайно гласуване;

д) свободата на изразяване е гарантирана.

Предложението регламентира освобождаването на членовете на ръководните и на надзорните органи³⁴. Участващите лица в ръководния орган могат да бъдат освободени от надзорния орган. Членовете на надзорния орган могат да преустановят участието си в него във всеки момент от същите органи или лица, които са ги избрали, и по същите процедури.

5. Анализът на съществуващото в този момент вторично право на Европейския съюз разкрива, че за първи път в разглежданото предложение се създава на общностно равнище регламентация на едностепенна система на структура на акционерно дружество. В сравнение с уредбата на двустепенната система тя е по-стегната. Европейският законодател е избрал друг специфичен правотехнически подход. Дуалистичната структура се регулира от двадесет и един члена с редица допълнителни алинеи и параграфи. Юридическият режим на монистичната система се урежда само в един член с единадесет алинеи и параграфи в тях. Разглежданото Предложение за промяна на предложението за Пета директива по отношение на двустепенната система съдържа нови разпоредби, както и изменения и допълнения на съществуващите текстове. Напълно логично новият раздел съдържа само непознати досега текстове за едностепенната система.

Предвижданият управителен орган се композира от две групи членове. Дружеството се ръководи от управляващи членове под контрола на неуправляващи дружеството членове³⁵. Броят на последните се определя, като се раздели числото на управляващите членове на три или повече. Например, ако управляващите членове са 12, неуправляващите могат да бъдат най-много трима. Управляващите членове се избират от неуправляващите с мнозинство. Идентична е юридическата ситуация с тази при двустепенната система, като в случаите, когато управителният орган се състои от повече членове, неуправляващите членове посочват един от тях да изпълнява функциите, свързани с управлението на персонала и отношенията, свързани с трудовия процес.

В случаите, когато половината от неуправляващите членове на органа са избрани от заетите лица, при разногласия при обсъжданията и гласуването решенията му ще се вземат в крайна сметка (*en dernier ressort*) от неуправляващите членове, избрани от общото събрание.

Заетите лица участват в управлението на дружеството и посредством избран от тях орган, който ги представлява. Той е *vis-à-vis* с управляващия орган и осъществява непрестанна връзка с него. Предлаганият вариант на директивата съз-

³² Chapitre III, section première, art. 3 de la Proposition modifiée d'une cinquième directive.

³³ Chapitre III, section 5, art. 4 i) de la Proposition modifiée d'une cinquième directive.

³⁴ Chapitre III, section 8, art. 13 de la Proposition modifiée d'une cinquième directive.

³⁵ Chapitre IV, section première, art. 21 a) de la Proposition modifiée d'une cinquième directive.

дава нормативно установено задължение за управляващия орган да го информира и консултира за управлението, производствената ситуация, развитието и перспективите на дружеството, конкурентоспособността му, кредитните и други финансовите задължения, както и за инвестиционните проекти. Органът, избран и представляващ заетите лица, има правото на същия обем от информация, която следва да се предоставя на неуправляващите членове на управляващия орган³⁶.

Предложението дефинира редица случаи на несъвместимост при членството на управителния орган. Правната логика на това ново изискване е да не се допуска съществуването на конфликт на интереси, който би попречил на безпристрастните фактически и юридически действия на съответното лице и на работата му в полза на дружеството. Недопустимо е едно лице да бъде едновременно управляващ и неуправляващ негов член³⁷. Управляващите членове не могат да осъществяват трудови функции в друга организация, като правно ирелевантно е получаването на възнаграждение, или ги осъществяват на обществени начала. обстоятелството дали те ги изпълняват от свое име, или по пълномощие на друг правен субект е без значение. За формирането на такава трудовоправна ситуация е необходимо предварителното разрешение от неуправляващите членове. Общото събрание следва да бъде информирано за дадените съгласия. Преди да бъде избрано едно лице за неуправляващ член на управителния орган, е нужно всички органи и лица, свързани с избора му, да бъдат информирани за платената или осъществявана на доброволни начала дейност в друга организация, независимо дали тя се реализира за негова сметка, или от името на друго физическо или юридическо лице. Сключването на всяка правна сделка, в която е участник дружеството и за която управляващ или неуправляващ член има пряк или косвен интерес, трябва да бъде утвърдена най-малко от половината от неуправляващите членове на управляващия орган. В случай че управляващ или неуправляващ член узнае за наличието на посочените обстоятелства, той притежава правното задължение да информира управителния орган. Засегнатото лице трябва да бъде информирано за постъпилата информация, но то не може да участва в обсъждането и приемането на решение от управляващите членове.

Всички управляващи и неуправляващи членове на управителния орган имат еднакви права и задължения, като не се накърнява разпределението на функциите между тях. Всички негови членове следва да ги осъществяват в интерес на дружеството, отчитайки интересите на акционерите и на работниците и служителите в него. Те притежават необходимата оперативна самостоятелност при преценката дали информацията не следва да се разпространява поради личния ѝ характер, или представлява фирмена тайна. Такова задължение те ще притежават и след освобождаването от функциите им в дружеството.

Анализът на предложението разкрива, че за по-ефективни управленски действия се установява за първи път система на координация в ръководния процес на дружеството. Управляващите членове на органа предоставят най-малко един път месечно информация на неуправляващите техни колеги писмен доклад за дейността на дружеството. Те им представят информация пет месеца след осъществяването на съответната стопанска инициатива, проект на финансовия баланс и пр. По искане на неуправляващите членове управляващите лица следва да предоставят информация по отделни въпроси в компетентността на разпределените им ресурси. Неуправляващите членове могат да контролират и извършват необходимите им проверки. По искане на най-малко една трета от тях те могат да получат комплексна или детайлна информация и нужните документи за осъществяване на тяхната надзорна дейност. Всеки неуправляващ член може да се запознава с всички доклади, документи и сведения, предоставени от управляващите членове на друг негов колега.

Задълбоченото проучване на разглежданото предложение откроява и друг нов момент в проектираната регламентация. Изчерпателно се дефинират изключителните правомощия на управителния орган, които не могат да се делегират:

- а) прекратяване или преместване на дружеството или на съществени негови структурни звена;
- б) съществено ограничаване или разширяване на дейността на дружеството;
- в) съществени изменения в организационно-функционалната и производствена структура на дружеството;

³⁶ Chapitre IV, section 4, art. 21 h), §1 de la Proposition modifiée d'une cinquième directive.

³⁷ Chapitre IV, section 5, art. 21 l), §1 de la Proposition modifiée d'une cinquième directive.

г) установяване на трайно коопериране с друга стопанска единица или прекратяването му³⁸.

Направеното предложение не се посреща с одобрение от държавите членки.

6. По-късно, на 20 декември 1990 г., Комисията внася ново, второ предложение за изменение и допълнение на разглежданото първо предложение за пета директива³⁹. То се подготвя на основание на чл. 149, §3 от Договора за Европейската икономическа общност. В нормотворческия процес ползотворно е становището на Европейския икономически и социален комитет⁴⁰, прието на пленарното му заседание на 3 юли 1991.

Анализът на новото второ предложение показва, че то утвърждава имплицитно предложената схема на структурата на дружеството. Правно-технически израз на това е липсата на предлагани изменения и допълнение в разпоредбите, предвиждащи два варианта на изпълнителни органи: надзорен и ръководен орган или само управителен орган. Разкрива се, че в това предложение акцент се дава на нови текстове, които създават регулация на дружествени отношения, свързани със създаването на гаранции за активно участие на акционерите в дейността на дружеството и преди всичко разширяване на тяхната роля в приемането на решенията на общото събрание. Тази тенденция неминуемо засяга формирането на ефективна юридическа база за по-резултатното им включване в ръководството на икономическата и социална дейност на дружеството и по-конкретно в конституирането на изпълнителните органи. Изрично се посочва, че в уставите на акционерните дружества не следва да се предоставя правото на притежателите на една обособена група акции да правят предложения за избор на мнозинството от чле-

новете на надзорния съвет (двустепенната система), при положение че този избор е в компетентността на общото събрание⁴¹. Същата разпоредба се възпроизвежда и по отношение на избора на членовете на управителния орган (едностепенната система)⁴². Уставите на акционерните дружества и националните закони, регулиращи тяхната дейност, не могат да установяват за избирането и освобождаването на членовете на надзорния, ръководния и управителния орган по-голямо от абсолютното мнозинство⁴³ на гласовете, подадени от акционерите лично или от техни представители⁴⁴.

7. След направените предложения от държавите членки Комисията изработва ново, трето предложение за изменение и допълнение на направеното от нея предложение през 1972 г. за Пета Директива за структурата на акционерните дружества и за правата и задълженията на техните органи⁴⁵, което приема на 20 ноември 1991 г. Своевременно тя го изпраща на Съвета и Европейския парламент. Новият акт засяга преди всичко гаранциите на акционерите и по-пълното им информиране за дейността на дружеството. Прецизират се някои права и задължения на неуправляващите членове на управителния орган. Внасят се редица поправки на съществуващите разпоредби, осигуряващи по-резултатно участие на заетите лица в управлението на организационноправната единица.

Поради промените в договорите за Европейска общност, приети на междуправителствените конференции в Рим, Маастрихт, Амстердам и Ница, се налага и промяна на правната основа на предлаганата директива. Тя последователно променя номерацията на разпоредбите и ги прецизира. Към онзи момент това е чл. 44 от Дого-

³⁸ Chapitre IV, section 7, art. 21 s), §1 de la Proposition modifiée d'une cinquième directive.

³⁹ Deuxième modification a la proposition de cinquième directive du Conseil fondée sur l'article 54 du Traité CEE concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes, JO C 7 du 11.01.1991, COM (90) 629 final. (по-нататък: Deuxième modification a la proposition de cinquième directive).

⁴⁰ Avis du Comité économique et sociale sur la deuxième modification à la proposition de cinquième directive du Conseil fondée sur l'article 54 du Traité CEE concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes, JO C 269 du 14.10.1991, p. 48-52.

⁴¹ Art. 4, § 5 (nouveau) de la Deuxième modification d'une cinquième directive.

⁴² Art. 21, b) § 5 (nouveau) de la Deuxième modification d'une cinquième directive.

⁴³ Абсолютно мнозинство означава положително или отрицателно изразени 50 % плюс един гласове от общия брой членове на избирателния корпус, в случая – от общия брой акции.

⁴⁴ Art. 36 § 3 (nouveau) de la Deuxième modification d'une cinquième directive.

⁴⁵ Troisième modification a la proposition de cinquième directive du Conseil fondée sur l'article 54 paragraphe 3 point g) du Traité CEE concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes,

вора за Европейската общност⁴⁶. (Понастоящем тази разпоредба е чл. 50 от ДФЕС)⁴⁷

8. Независимо от проведените двустранни и многостранни срещи не се достига до консенсус за разпоредите, включени в проекта на Пета Директива. Ето защо Комисията оттегля предложението си на 11 декември 2001 г. По този начин след двадесет и осем години усилия новият общностен акт, регламентиращ структурата на акционерните дружества в държавите членки, не можа да се роди в правната действителност. Един от най-спорните въпроси са правните форми за участие на работниците и служителите в управлението на дружествата. Този проблем затруднява и приемането на Регламент (ЕО) на Съвета от 8 ноември 2001 г. относно Устава на Европейското дружество (SE), продължило около тридесет години.

Търсейки по-голяма ефективност и оперативност при изработката и приемането на общностните актове, свързани с акционерните дружества, Комисията изменя своя подход за комплексно регулиране и се насочва към формирането на юридическа уредба поотделно на специфичните обществени отношения, които се третираха в проекта. Като пример може да се посочат общностни актове, които регламентират и проблеми, относими към структурата на акционерните дружества: Директива 2007/36/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. относно упражняването на някои права на акционерите на дружества, допуснати до регулиран пазар⁴⁸, впоследствие изменена с Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за създаване на рамка за възстано-

⁴⁶ *Traité instituant la Communauté européenne (version consolidée Amsterdam) – Troisième partie: Les politiques de la communauté - Titre III: La libre circulation des personnes, des services et des capitaux – Chapitre 2: Le droit d'établissement – Article 44 – Article 54 - Traité CE (version consolidée Maastricht) – Article 54 – Traité CEE, Journal officiel, n° C 340 du 10/11/1997, p. 0195 – version consolidée, Journal officiel, n° C 224 du 31/08/1992, p. 0022 – version consolidée.*

⁴⁷ 1. За да се постигне свободата на установяване в определена дейност, Европейският парламент и Съветът, като действат в съответствие с обикновената законодателна процедура и след консултация с Икономическия и социален комитет, приемат директиви.

2. Европейският парламент, Съветът и Комисията изпълняват функциите, които са им възложени в съответствие с предходните разпоредби в частност:

а) като отдават, като общо правило, приоритетно значение на дейностите, при които свободата на установяване е от особено съществено значение за развитието на производството и търговията;

б) като осигуряват тясно сътрудничество между компетентните органи в държавите членки с цел уточняване на специфичното положение на различни дейности в рамките на Съюза;

в) като отменят тези административни процедури и практики, които произтичат или от националното законодателство, или от споразумения, сключени преди това между държавите членки, чието запазване би представлявало пречка за осъществяването на свободата на установяване;

г) като гарантират, че работниците от една държава членка, заети на работа на територията на друга държава членка, могат да останат на тази територия с цел започването на дейност като самостоятелно заети лица, когато те отговарят на условията, на които би се изисквало да отговарят, ако влизаха в тази държава по времето, когато са имали намерение да започнат осъществяването на такава дейност;

д) като предоставят възможност на гражданин на една държава членка да придобива и ползва земи и сгради на територията на друга държава членка, доколкото това не противоречи на принципите, предвидени в член 39, параграф 2.

е) като осъществяват постепенно премахване на ограниченията върху свободата на установяване във всеки вид дейност както по отношение условията за създаване на търговски представителства, клонове или дъщерни дружества на територията на държава членка, така и до условията за назначаването на персонал, който принадлежи към главното предприятие на мениджърски или контролни длъжности в такива търговски представителства, клонове или дъщерни дружества;

ж) посредством координирането до необходимата степен на гаранциите, които се изискват от държавите членки от дружествата по смисъла на член 54, втора алинея, за да се защитят интересите на техните членове и на третите лица, с оглед тези гаранции да станат равностойни в целия Съюз;

з) като се уверят взаимно, че условията на установяване не се нарушават от помощи, предоставяни от държавите членки.

⁴⁸ *Directive 2007/36/CE du Parlement européen et du Conseil du 11 juillet 2007 concernant l'exercice de certains droits des actionnaires de sociétés cotées, JO L 184 du 14.7.2007, p. 17–24.*

вяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на...⁴⁹ и др.

9. Единствено комплексна юридическа уредба на управлението на дружества на общностно равнище са създадените режими на трите наднационални образувания за стопанско сдружаване⁵⁰.

Регламент (ЕИО) № 2137/85 на Съвета от 25 юли 1985 година относно Европейското обединение по икономически интереси (ЕОИИ)⁵¹ изрично посочва, че органи на управлението са членовете, които действат колективно, и управителят или управителите. Допуска се възможността в учредителния договор на образуванието да бъдат предвидени и други органи, като в този случай се определят в договора и техните правомощия. Членовете на обединението, които действат като орган, могат да вземат всички решения за осъществяване на предмета на дейността му⁵².

Регламент (ЕО) № 2157/2001 на Съвета от 8 октомври 2001 година относно Устава на Европейското дружество (SE)⁵³ провъзгласява, че дружеството има надзорен орган и ръководен орган (двустепенна система) или управителен орган (едностепенна система) в зависимост от формата, възприета в устава. Последователно се уреждат специфичните въпроси на управлението при дуалистичната и монистичната му структура⁵⁴.

Регламент (ЕО) 1435/2003 на Съвета от 22 юли 2003 година относно устава на Евро-

пейското кооперативно дружество (SCE)⁵⁵ идентично създава структурата на посоченото образувание. Регламентирайки двустепенната система, общностният акт посочва функциите на управителния орган и назначаването на членовете му, статута на председателя и свикването на заседания, правомощията и задълженията на надзорния орган, правото на информация и пр. Уреждайки правното положение на административния орган при едностепенната система, Регламентът формулира функциите му, начините на конституирането му, честота на заседанията му, процедурата на провеждането им и др. Заедно с това установява общи правила за двете системи⁵⁶.

БИБЛИОГРАФИЯ:

Бобатинов, М., Калайджиев, А. Коментар на Търговския закон, С., 1998 // **Bobatinov, M., Kalaidjiev, A.** Komentar na Targovskia zakon. S., 1998); **Бобатинов, М.** Регистърни производство и искове по ТЗ. С., 1997 // **Bobatinov, M.** Registarni proizvodstva po Targovskia zakon. S., 1997.

Воденичаров, А. Източници на правната регламентация на Европейското кооперативно дружество. Търговско право, 2010, № 4 // **Vodnicharov, A.** Iztochnitsi na pravната reglamentatsia na Evropeiskoto kooperativno drujestvo. Targovsko pravo, 2010, № 4); **Воденичаров, А.** Европейският парламент и Европейското кооперативно дружество, Търговско и конкурентно право. 2010, № 8 // **Evropeiskia parlament i Evropeiskoto kooperativno drujestvo.** Targovsko i kokurentno pravo, 2010, № 8.

⁴⁹ Directive 2014/59/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 établissant un cadre pour le redressement et la résolution des établissements de crédit et des entreprises d'investissement et modifiant la directive 82/891/CEE du Conseil ainsi que les directives du Parlement européen et du Conseil 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE et 2013/36/UE et les règlements du Parlement européen et du Conseil (UE) n° 1093/2010 et (UE) n° 648/2012, JO L 173 du 12.6.2014, p. 190–348.

⁵⁰ **Стефанов, Г.** Европейско дружествено право. Велико Търново, Абагар, 2011, с. 328.

⁵¹ Règlement (CEE) n° 2137/85 du Conseil du 25 juillet 1985 relatif à l'institution d'un groupement européen d'intérêt économique (GEIE), JO L 199 du 31.7.1985, p. 1–9.

⁵² **Матеева-Стоянова, Е.** Европейското обединение, основано на общ икономически интерес и българското дружествено право, С., Сиела, 2000, с. 733; **Milquet, A.** L'apparition de deux nouvelles forms juridiques : le groupement européen d'intérêt économique (G.E.I.E) et le groupement d'intérêt économique (G.I.E), Revue pratique des sociétés, 1990, № 6534, p. 46–59.

⁵³ Règlement (CE) n° 2157/2001 du Conseil du 8 octobre 2001 relatif au statut de la société européenne (SE), JO L 294 du 10.11.2001, p. 1–21.

⁵⁴ **Стефанов, Г.** Европейско дружествено право, Велико Търново, Абагар, 2001, с. 116–212; Голева, П., Търговско право. Обща част. Търговци, С., Апис, 2014, с. 589–595; **Vallée, T.** La société anonyme européenne, P., Delmas, 1991; **Blanquet, E.** La société européenne. La lettre des juristes d'affaires, 30 mars 1992.

⁵⁵ Règlement (CE) n° 1435/2003 du Conseil du 22 juillet 2003 relatif au statut de la société coopérative européenne (SEC), JO L 207 du 18.8.2003, p. 1–24.

⁵⁶ **Голева, П.** Търговско право. Обща част. Търговци, С., Апис, 2014, с. 614–627; **Стефанов, Г.** Европейско дружествено право, Велико Търново, Абагар, 2011, с. 212–326; **Воденичаров, А.** Източници на правната регламентация на Европейското кооперативно дружество. – Търговско право, 2010, № 4, с. 45–60; **Воденичаров, А.** Европейският парламент и Европейското кооперативно дружество, Търговско и конкурентно право, № 8, 2010. с. 12–18.

Герджиков, О. Коментар на Търговския закон, книга първа, втора, трета, С.: 1991, 1994, 1998, 2007 // Gerdjikov, O. Komentar na Targovskia zakon, S.: 1991, 1994, 1998, 2007); Герджиков, О., А. Калайджиев, Т. Бузева, А. Кацарски, К. Касабова, В. Попова, Новите положения в търговското право, С.: 2000; (Gerdjikov, O., A. Kalaidjiev, A., T. Buzeva, A. Katsarski, K. Kasabova, Novite polojenia v targovskoto pravo, S.: 2000).

Голева, П. Търговско право. Обща част. Търговци, С.: 2014 (Targovsko pravo. Obchta chast. Targovtsi. S.: 2014); Правна защита на акционерите, С.: 1994 (Pravna zachtita na aksionerite, S.: 1994).

Григоров, Г. Несъстоятелност, С.: 2017 // Grigorov, G. Nesastoitelnost, S.: 2017); Дружество с ограничена отговорност. С.: 1994. (Drujestvo s ogranichena otgovornost, S.: 1994).

Калайджиев, А. Преобразуване на търговски дружества. С.: 2005 (Kalaidjiev, A. Preobrazuvane na targovskite drujestva. S.: 2005); **Калайджиев, А., П. Голева, М. Марков, Н. Маданска.** Коментар на промените в Търговския закон. С., 2003 // Kalaidjiev, A., P. Goleva, M. Markov, N. Madanska. Komentar na promenite v Targovskia zakon, S.: 2003.

Касабова, К. Облигациите по българското акционерно право. С.: 2003 // Kasabova, K. Obligatsiite po balgarskoto aksionerno pravo, S.: 2003.

Колев, Н. Основания за отмяна на решенията на общото събрание чрез иска по чл. 74 ТЗ. – Търговско и конкурентно право, 2010, № 7 // Kolev, N. Osnovamia za otmiana na recheniata na obchtoto sabranie chrez iska po chlen 73 ot TZ. – Targovsko i konkurentno pravo, 2010, № 7.

Марков, М. Коментар на промените в Търговския закон. С.: 2003 // Markov, M. Komentar na promenite v Targovskia zakon. S.: 2003.

Матеева-Стоянова, Е. Европейското обединение, основано на общ икономически интерес и българското дружествено право. С.: 2000 // Mateeva-Stoyanova, E. Evropeiskoto obedinenie, osnovano na obcht ikomicheski interes v balgarskoto drujestveno pravo, S.: 2000.

Стефанов, Г. Търговско дружествено право. Търговски дружества. Общи положения. Отделни видове търговски дружества. В. Търново, 2014 // Stefanov, G. Targovsko drujestveno pravo. Targovski drujestva. Obchti polojenia. Otdelni vidove targovski grujestva, V. Tarnovo, 2014; Европейско дружествено право, В. Търново, 2011 // Evropeisko drujestveno pravo, V. Tarnovo, 2011.

Стойчев, К. Търговски дружества на капитала. Мениджмънт и неговата правна регламентация. С., 1992 // Stoychev, K. Targovski drujestva na kapitala. Menidjmant i negovata pravna reglamentatsia. S., 1992.

Boucurechliev, J. Les voies de l'Europe des sociétés. JCP E, 1996, № 1.

Aktiengesetz - Vierter Teil. Verfassung der Aktiengesellschaft. Abschnitt Vorstand-§ 76-94.

Arrêt de la Cour (sixième chambre) du 16 décembre 1997. Coöperatieve Rabobank "Vecht en Plassengebied" BA contre Erik Aarnoud Minderhoud. Affaire C-104/96.

Avis du Comité économique et social sur la « proposition d'une cinquième directive tendant à coordonner les garanties qui sont exigées dans les États membres, des sociétés, au sens de l'article 58 paragraphe 2 du traité, pour protéger les intérêts tant des associés que des tiers, en ce qui concerne la structure des sociétés anonymes ainsi que les pouvoirs et obligations de leurs organes, JO C 109 du 19.09.1974.

Avis du Comité économique et sociale sur la **deuxième modification à la proposition de cinquième directive du Conseil fondée sur l'article 54 du Traité CEE concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes**, JO C 269 du 14.10.1991.

Communication de la Commission - Retrait des propositions de la Commission qui ne revêtent plus un caractère d'actualité, JO C 5 du 09.01.2004.

Deuxième directive 77/91/CEE du Conseil, du 13 décembre 1976, tendant à coordonner pour les rendre équivalentes les garanties qui sont exigées dans les États membres des sociétés au sens de l'article 58 deuxième alinéa du traité, en vue de la protection des intérêts tant des associés que des tiers, en ce qui concerne la constitution de la société anonyme ainsi que le maintien et les modifications de son capital, JO L 026 du 31.01.1977.

Deuxième modification à la proposition de cinquième directive du Conseil fondée sur l'article 54 du Traité CEE concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes, JO C 7 du 11.01.1991.

Directive 2009/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 16 septembre 2009 tendant à coordonner, pour les rendre équivalentes, les garanties qui sont exigées, dans les États membres, des sociétés au sens de l'article 48, deuxième alinéa, du traité, pour protéger les intérêts tant des associés que des tiers, JO L 258 du 1.10.2009, p. 11–19.

Directive 2007/36/CE du Parlement européen et du Conseil du 11 juillet 2007 concernant l'exercice de certains droits des actionnaires de sociétés cotées, JO L 184 du 14.7.2007.

Directive 2014/59/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 établissant un cadre pour le redressement et la résolution des établissements de crédit et des entreprises d'investissement et modifiant la directive 82/891/CEE du Conseil ainsi que les directives du Parlement européen et du Conseil 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE et 2013/36/UE et les règlements du Parlement européen et du Conseil (UE) n° 1093/2010 et (UE) n° 648/2012, JO L 173 du 12.6.2014.

Première directive 68/151/CEE du Conseil, du 9 mars 1968, tendant à coordonner, pour les rendre équivalentes, les garanties qui sont exigées, dans les États membres,

des sociétés au sens de l'article 58 deuxième alinéa du traité, pour protéger les intérêts tant des associés que des tiers, OJ L 65, 14.3.1968.

Proposal for a fifth Directive to coordinate the safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, as regards the structure of public limited-liability companies and the powers and obligations of their, JO C 131 du 13.12.1972.

Proposition modifiée d'une cinquième directive concernant la structure des sociétés anonymes et les pouvoirs et obligations de leurs organes. JO C 240 du 09.09.1983.

Règlement (CEE) n° 2137/85 du Conseil du 25 juillet 1985 relatif à l'institution d'un groupement européen d'intérêt économique (GEIE), JO L 199 du 31.7.1985.

Règlement (CE) n° 2157/2001 du Conseil du 8 octobre 2001 relatif au statut de la société européenne (SE), JO L 294 du 10.11.2001.

Règlement (CE) n° 1435/2003 du Conseil du 22 juillet 2003 relatif au statut de la société coopérative européenne (SEC), JO L 207 du 18.8.2003.

Résolution législative portant avis du Parlement européen sur la proposition de la Commission au Conseil relative à une deuxième modification à la proposition de cinquième directive du Conseil, JO C 240 du 16.9.1991.

Résolution portant avis du Parlement européenne sur la proposition de la commission des communautés européennes au conseil relative a rn cinquième directive, JO C 149 du 14.6.1982.

Saintourens, B. Les causes de nullité des sociétés : l'impact de la 1ère directive CEE de 1968 sur les sociétés, interprétée par la Cour de justice des Communautés européennes», Bull. July 1991.

Leclerc, F. Que reste-t-il des nullités de sociétés en droit français après l'arrêt Marleasing (CJCE 13/11/1990), RJ com. 1992.

Luby, M. Droit communautaire, Traité Joly Société, CD-Rom Joly 2016.

Schwarz, G. Europäisches Gesellschaftsrecht, Ein Handbuch für Wissenschaft und Praxis, Baden-Baden (Nomos), 2000, № 709.

Septième directive 83/349/CEE du Conseil du 13 juin 1983 fondée sur l'article 54 paragraphe 3 point g) du traité, concernant les comptes consolidés (83/349/CEE), JO L 193 du 18.07.1983.

Traité instituant la Communauté Européenne ((initialement Traité de Rome).

Milquet, A. L'apparition de deux nouvelles forms juridiques : le groupement européen d'intérêt économique (G.E.I.E) et le groupement d'intérêt économique (G.I.E), Revue pratique des sociétés, 1999, № 6534.

Vallée, T. La société anonyme européenne, P., Delmas, 2016.

Mousoulas, S. La contribution des directives européennes sur le droit des sociétés à l'évolution du droit français des sociétés commerciales, th. Paris X, 2008.

Moguen-Tuersel, M. Firm strategies and public policy in Integrated Europe (1950-1980/. Confrontation and learning of economic actors. Lang, 2017.